

Samuel SZÁDECZKY-KARDOSS

PROLOGUS IN NARRATIONEM DE MIRACULO
MARIAE LIBERATRICIS CONSTANTINOPOLIS AB
AVARIS ET PERSIS OPPUGNATAE

Folia 15^v-16^r codicis Graeci Oxoniensis Bodleiani Seldeniani "Arch. supra 9" /saec. XIV/ continent prologum metricum, nisi fallor, adhuc ineditum in narrationem de mirabili liberatione Constantinopolis ab hostibus anno 626 circumventae, quam in menologium suum inseruit Symeon Metaphrasta /F. Halkin, Bibliotheca hagiographica Graeca, Bruxelles 1957, 1969, No. 1059z = Prologus, No. 1060 = Narratio de miraculo Mariae edita postremo a J.-P. Migne: Patrologiae cursus completus ... Patrologiae Graecae tomus CVI, Parisiis 1863, col. 1336-1353 = tomus XCII, Parisiis 1860, col. 1353-1372/. In photographia, quae mihi praesto est, nonnulla minus certe legi possunt, praesertim vocabula versuum 26 /τὸν σὸν ἀχρετον/ et 36 /χαμαλῶ , γε ἀεὶ/. Ecce textus, ut videtur, nunc primum prelo traditus:

Διήγησις ἀρίστη ἐκ παλαιῶν
ἱστοριῶν συλλεγεῦσα, δι' ἣν
ἔτεσαν εἴωθεν ἐορτάζειν ἡ
τοῦ θεοῦ ἀγία καθολικὴ καὶ
ἀποστολικὴ ἐκκλησία τὴν ἐ-
ορτὴν τῆς ἀκαθίστου.

Ἐμῶν βήματων ἀκουσον καὶ πρόσχες μου τοὺς λόγους,
παντάνασσα πανύμνητε παρθενομῆτερ κῆρη.
Ὅζδε δακρῶν σταλαγμοὺς, οἷδε τοὺς στεναγμοὺς μου,
οἷδε τὴν λύπην τῆς ψυχῆς, οἷδε καὶ μὴ καρδίης.

- 5 Οὐ φέρω τὰς ἐπιβουλὰς
οὐ φέρω τὴν ἐκείθεσιν,
οὐ στέγω τοῦτου μηχανάς,
Οὐχ ὑπομένειν δύναμαι
βιάζει καὶ κειράζει με
10 τοξεύει, βάλλει βέλεισιν
ἀγρεύει καὶ θηρεύει με
εἰς ἀμαρτίας βάραθρα
Ψυχῆς τὰς κώρας ἔσβεσεν,
τὸ σῶμα κατερύπωσεν,
15 Ἐξέδυσέ με τὴν λαμπρὰν
ἐνέδυσσε με ῥυπαρὸν
Ἐσύλησεν, ἀφήρησεν
τὰ δῶρα, τὰ χαρίζματα
καὶ πένητα κατέστησεν.
20 λοιπὸν, ἀγνή πανάγαθε
φιλεῦσπλαγχνε φιλόθρωπε
τῶν θλιβομένων χαρμονή,
τῶν πάντων καταφύγιον
Ἦ τὸν Χριστὸν μου τέξασα
25 καὶ γάλακτι τροφήσασα
ἐλέησον, οἴκτερῆσον
καὶ τὸν ἐχθρὸν, τὸν πονηρὸν,
τὸν οὕτω δράσαντα κακῶς
τακεύωσον, κατέβαλε
30 καὶ δός μοι τὴν συγχώρησιν
καὶ τὴν ἀντίληψιν τὴν σὴν,
καὶ σκέπε, φρούρει, φύλαττε
τῶν ἀνελπίζτων ἢ ἔλπις,
ἢ προσδοκία τῶν εἰς σε,
σατανᾶ ψυχοφθόρου,
οὐ φέρω τὴν κακίαν,
ἐνέδρας λογχολόγους.
τὴν κλάνην τῶν δαιμόνων.
νυκτῶρ καὶ μεθ' ἡμέραν,
ἀτόπων λογισμῶν με,
πράξειςιν ἀθεμίτους,
καθέλκει, συνωθεῖ με.
μᾶλλον δὲ καὶ τοῦ νοῦ μου,
ἐσπύλωσε τὸ πνεῦμα.
στολὴν τῆς σωφροσύνης,
τῆς ἀμαρτίας σάκκου.
τὸν πλοῦτον τῆς ψυχῆς μου,
τὰ ἐκ θεοῦ δοθέντα·
Πάλιν ἐπικαλοῦμαι
φιλόγαθε παρθένε,
Χριστιανῶν προστάτης,
λιμὴν χειμαζομένων,
τῶν καταπονουμένων.
τοῦ κόσμου τὸν δεσπότην
τὸν τρέφοντα τὴν κτίσιν
τὸν σὸν ἀχρεῖον δοῦλον,
τὸν ψυχοφθόρον λυκόν
καὶ ταπεινώσαντα με
καὶ συντριψόν ἐν τάχει,
τῶν πρὶν ἡμαρτημένων
καὶ σκέπε εἰς τὸ μέλλον,
τὸν κόσμον ἐν ἐλέει
τῶν ἀγαθῶν ἢ βρῦσις,
παρθένε, προστρέχόντων.

35	Λύσον, παρθένε, τὰς σειρὰς	τῶν ἔμῳν κρημνῶν
	τῷ χαμαλῷ καὶ εὐτελεῖ	καὶ γε δεῖ δειλαῶ.
	Ἵπέρ πάντας σὺ δ' ἀνάστας,	τοῦ θεοῦ θυηκόλε,
	τοὺς ὕμνους καὶ τὰ θαύματα	τῆς δέσποινας τοῦ κόσμου
	μετὰ χαρᾶς ἐλλικρινούσ,	ὡς ἦθος, ἐπευλόγει.

In apparatu critico tantum eos locos tracto, ubi littera/e/ libri manuscripti textu nostro discrepa/n/t. Librarius iota subscriptum nusquam adhibuit; signa accentus, aspirationis, interpunctionis inconsequenter usitavit. Varias lectiones codicis hae sunt:

Titulus συλλεγεῖσα] συλεγῆσα / ἔτελαν] ἔτιλαν

Versus 1 πρόσσχεσ] πρόσσχεσ

5 σατανᾷ] σατανᾶ τοῦ

7 λογχολόγους] λονχολόγους

8 ὑπομένειν] ὑπομένην

9 βιδζει] βιδζη / κειρδζει] κειρδζη / με] μαί
μεθ' ἡμέραν] μεθ' ἡμέραν

10 τοξευει] τοξευε / βδλλει] βδλε / με] μαί

11 θηρευει] θυρευε / με] μαί

12 με] μαί

13 μᾶλλον] μάλον

14 τὸ] τω / κατερύπωσεν] κατερύπωσεν
ἐσπῆλωσε] ἐσπῆλωσεν

15 ἐξέδυσέ με] ἐξέδυσεν μαί / σωφροσύνης] σωφρω-
σύνης

16 ἐνέδυσσε με] ἐνέδυσσεν μαί

17 ἀφῆρπασε] ἀφῆρπασεν

18 δοθέντα] δωθέντα

19 κένητα] κένητα / κατέστησεν] κατέστισεν

21 φιλεῖσπλαγχνε] φιλεῖσπλαχνε

- 22 θλιβομένων] θλιβωμένων / χαρμονή] χαρμωνί
25 κτίσιν] κτήσιν
26 οϊκτεύρησον] οϊκτέρησον / άχρετον] άχρειον
27 λύκον] λίκον
28 τακινώσαντιά με] τακινώσαντιά μαί
29 τάχει] τάχυσί
30 ήμαρτημένων] ήμαρτιμένων
32 φρούρε] φρούρι / φύλαττε] φύλαται
33 έλπις] έλπεις
34 προστρεχόντων] προστρεχόντων
36 καί γε άεί] γε άεί καί / δειλαζψ] δειλαψ
37 σύ] σοι / δ' άνδστας] δ' έξανδστας
39 έπευλδγει] έπευλδγη

Albertus Ehrhard /Überlieferung und Bestand der hagiographischen und homiletischen Literatur der griechischen Kirche II. , Leipzig 1938, p. 611-612 III 2., Berlin-Leipzig 1952, p.760-761/ persuasum habuit prologum antiquitus ad narrationem de miraculo Mariae liberatricis pertinuisse, sed postea a Symeone Metaphrasta menologio reformato exclusum esse. Quae opinio nunc reicienda est. Versus enim politicos quindecim syllabarum poetae ecclesiastici Byzantini ante saecula X.-XI. numquam vel certe rarissime adhibuerunt /cf. H.-G. Beck, Geschichte der byzantinischen Volksliteratur, München 1971, p. 15: "... Fünfzehnsilber ... finden sich in der religiösen Lyrik der Hochsprache zum erstenmal ... im 10./11. Jahrhundert"/. Itaque prologus noster post tempora Metaphrastae compositus et narrationi praefixus esse videtur.

Commentationes historico-hagiographicae Hungarice scriptae summaris Latinis adornatae, quas edendas curavit Samuel Szádeczky-Kardoss (Acta Antiqua et Archaeologica. Supplementum I. = Opuscula Byzantina V.), Szeged 1978